

Харківський національний університет імені В. Н.
Каразіна ННІ Комп'ютерних наук та Штучного
інтелекту

Кафедра штучного інтелекту та програмного
забезпечення

ЗВІТ

З КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

дисципліна: «Стек технологій програмування. Рубі»

Варіант 3

Виконав: студент групи КС-32

Літвін Артем

Перевірив:

Паршенцев Богдан

Завдання:

1. Патерн «качина типізація» (duck typing) і контрактна поведінка.
2. Різниця між екземплярними, клас-методами та методами модулів.
3. Наслідування vs композиція в Ruby: коли що обирати і чому?
4. Помилки та винятки: ієрархія, raise/rescue/ensure, власні класи помилок.
5. Відмінність include / extend / prepend на практичних прикладах.

Практична робота

1. Реалізувати зовнішній ітератор для читання великого файлу батчами по N рядків (FileBatchEnumerator).
2. Спроекувати Report з різними стратегіями форматування (Text/Markdown/HTML) через об'єкти-стратегії.

Теоретична частина

1. Патерн «качина типізація» (duck typing) і контрактна поведінка

Качина типізація (Duck Typing) — це основний принцип динамічної типізації в Ruby. Його гасло:

"Якщо воно ходить як качка і крякає як качка, то це качка".

Це означає, що Ruby не хвилює, якого *класу* об'єкт; його хвилює лише те, на які *методи* цей об'єкт може реагувати.

Наприклад, якщо метод очікує щось, що можна ітерувати, йому байдуже, чи це Array, Hash чи Range. Йому важливо лише, щоб об'єкт мав метод `.each`.

```

1  def print_items(collection)
2      collection.each do |item|
3          puts item
4      end
5  end
6
7  print_items( collection [1, 2, 3])
8  print_items(1..3)
9  print_items( collection {a: 1, b: 2})
10
11

```

Контрактна поведінка: Качина типізація покладається на **неявні контракти**. "Контракт" у цьому випадку — це набір методів та очікувана поведінка, які об'єкт повинен надавати.

- **Неявний контракт:** У прикладі вище "контракт" полягає в тому, що об'єкт `collection` повинен реалізувати метод `.each`, який приймає блок.
- **Явні контракти:** Хоча Ruby не має вбудованих інтерфейсів (як у Java) або статичної перевірки типів, існують бібліотеки (наприклад, `dry-contracts`, `Sorbet`), які дозволяють визначати *явні* контракти (передумови, постумови). Це допомагає уникнути помилок у великих проєктах, але відходить від чистої качиної типізації.

2. Різниця між екземплярними, клас-методами та методами модулів

1. Методи екземпляра (Instance Methods):

- Це "звичайні" методи, визначені за допомогою `def method_name`.
- Вони належать *конкретному об'єкту* (екземпляру класу).
- Вони працюють зі станом (змінними екземпляра `@variable`) цього об'єкта.
- Викликаються на екземплярі: `person.walk`.

```

1  class Person
2      def initialize(name)  → void
3          @name = name
4      end
5
6      def greet
7          puts "Hello, I am #{@name}"
8      end
9  end
10
11  p1 = Person.new( name "Alice")
12  p1.greet
13

```

Методи класу (Class Methods):

- Визначаються з префіксом `self.` (наприклад, `def self.method_name`) або всередині блоку `class << self.`
- Вони належать *самому класу* (який теж є об'єктом).
- Вони не мають доступу до змінних екземпляра (`@name`), але мають доступ до змінних класу (`@@variable`).
- Часто використовуються як "фабричні" методи (наприклад, `User.find(id)`) або для операцій, що стосуються класу в цілому.
- Викликаються на класі: `Person.species`.

```
1  class Person
2    # ... (методи екземпляра) ...
3
4    # Метод класу
5    def self.species
6      "Homo sapiens"
7    end
8  end
9
10 puts Person.species #> "Homo sapiens"
11
```

Методи модуля (Module Methods):

- Подібні до методів класу, але визначені в `module`.
- Також визначаються через `def self.method_name`.
- Часто використовуються як "utility" функції або для створення неймспейсів (просторів імен).
- Якщо використати `module_function :method_name`, метод стає доступним і як метод модуля (`Math.sqrt(4)`), і як приватний метод екземпляра (якщо модуль *включено* через `include`).

```
1  module Logger
2    def self.log(message)
3      puts "[LOG]: #{message}"
4    end
5  end
6
7  Logger.log("App started")
8
```

3. Наслідування vs композиція в Ruby: коли що обирати і чому?

Наслідування (Inheritance)

- **Що це:** Відносини "Є" (IS A). Клас-нащадок успадковує поведінку та інтерфейс від класу-батька.
- **Синтаксис:** `class AdminUser < User` (Адмін є користувачем).
- **Коли обирати:**
  1. Коли підклас є *справжньою спеціалізацією* батьківського класу (принцип підстановки Лісков: скрізь, де працює `User`, має працювати і `AdminUser`).
  2. Коли ви хочете спільно використовувати великий обсяг *реалізації* (коду) та *інтерфейсу*.
- **Недоліки:**
  1. **Тісний зв'язок (Tight Coupling):** Зміна в батьківському класі може зламати всі дочірні.
  2. **Крихкий базовий клас (Fragile Base Class):** Реалізація в батьку, від якої залежить нащадок, може змінитися.
  3. Ruby не підтримує множинне наслідування класів (тільки міксини-модулі).

Композиція (Composition)

- **Що це:** Відносини "Має" (HAS A). Клас містить *екземпляр* іншого класу і делегує йому виконання завдань.
- **Синтаксис:**

```
1 class Car
2   def initialize → void
3     @engine = Engine.new # Car 'HAS A' Engine
4   end
5 end
6
7
```

- **Коли обирати:**
  1. Майже завжди. Це значно гнучкіший підхід.
  2. Коли вам потрібно зібрати об'єкт із незалежних частин (наприклад, машина "має" двигун, колеса, трансмісію).
  3. Коли ви хочете мати можливість *змінювати поведінку під час виконання* (наприклад, замінити об'єкт `@engine` на `ElectricEngine`).
- **Переваги:**
  1. **Слабкий зв'язок (Loose Coupling):** Класи незалежні. `Car` не хвилює як працює `Engine`, аби він мав метод `.start`.
  2. **Гнучкість:** Легко комбінувати поведінку з різних джерел.

Висновок: Завжди надавайте перевагу **композиції над наслідуванням**. Використовуйте наслідування ощадливо і лише тоді, коли відносини "Є" (IS A) очевидні та логічні.

4. Помилки та винятки: ієрархія, raise/rescue/ensure, власні класи помилок

Ієрархія: Усі винятки в Ruby наслідуються від класу `Exception`.

- `Exception` (Найвищий рівень)
  - `SignalException` (наприклад, `Interrupt` - `Ctrl+C`)
  - `SystemExit` (коли викликається `exit`)

- **StandardError** (Батько для "звичайних" помилок)
  - RuntimeError (помилка за замовчуванням для raise)
  - ArgumentError
  - NoMethodError
  - TypeError
  - IOError
  - ...та багато інших.

Важливо: Завжди рятуйте (rescue) від StandardError або його нащадків, а **ніколи** від Exception. Якщо ви зробите rescue Exception, ви перехопите SystemExit і Interrupt, і вашу програму неможливо буде зупинити (наприклад, через Ctrl+C).

raise / rescue / ensure / else:

```

1  def divide(a, b)
2    begin
3      raise TypeError, "Must be numbers" unless a.is_a?(Numeric) && b.is_a?(Numeric)
4      result = a / b
5
6      rescue ZeroDivisionError => e
7        puts "Error: Cannot divide by zero. Details: #{e.message}"
8        result = nil
9
10     rescue TypeError => e
11       puts "Error: #{e.message}"
12       result = nil
13
14     else
15       puts "Division successful."
16
17     ensure
18       puts "Operation finished."
19     end
20
21     result
22   end
23
24   divide(10, 2)
25   divide(10, 0)
26   divide("a", 2)
27

```

Власні класи помилок: Це найкраща практика для вашого коду. Замість того, щоб кидати загальний RuntimeError, створіть свій клас.

- **Чому?** Це дозволяє вам чітко розрізняти помилки вашої бізнес-логіки від інших системних помилок.
- **Як?** Просто успадкуйте ваш клас від StandardError.

```

1 class MyApiError < StandardError
2   end
3
4   class NetworkTimeoutError < MyApiError
5     end
6
7   def fetch_data
8     # ... some logic ...
9     raise NetworkTimeoutError, "The API request timed out"
10  end
11
12  begin
13    fetch_data
14  rescue NetworkTimeoutError => e
15    puts "API Failed: #{e.message}. Retrying..."
16  rescue MyApiError => e
17    puts "A general API error occurred."
18  end
19

```

5. Відмінність `include` / `extend` / `prepend` на практичних прикладах

Усі три використовуються для додавання методів з модуля до класу (цей патерн називається "міксін"). Різниця в тому, *куди* ці методи додаються.

1. `include` (Включити)

- **Що робить:** Додає методи модуля як **методи екземпляра** класу.
- **Аналогія:** Дає екземпляру класу нові "здібності".
- **Ієрархія (Ancestors Chain):** Модуль вставляється *над* класом.
  - Ланцюжок: [MyClass, MyModule, Object, ...]
- **Приклад:** `include Enumerable` є класикою.

```

1 module Speak
2   def say_hello
3     "Hello!"
4   end
5 end
6
7 class Person
8   include Speak
9 end
10
11 person = Person.new
12 puts person.say_hello
13

```

2. `extend` (Розширити)

- **Що робить:** Додає методи модуля як **методи класу**.
- **Аналогія:** Навчає *сам клас* новим трюкам.
- **Технічно:** Додає методи модуля до "сінглтон-класу" (singleton class) об'єкта класу.
- **Приклад:**

```

1  module Logger
2      def log(message)
3          puts "[LOG #{self.name}]: #{message}"
4      end
5  end
6
7  class Database
8      extend Logger # Методи модуля стають методами класу
9  end
10
11 Database.log("Connecting...")
12

```

3. prepend (Додати попереду)

- **Що робить:** Те саме, що й `include` (додає **методи екземпляра**), АЛЕ...
- **Ієрархія (Ancestors Chain):** Модуль вставляється *перед* класом.
  - Ланцюжок: [MyModule, MyClass, Object, ...]
- **Навіщо?** Це дозволяє методам модуля *перехоплювати* виклики методів класу. Це потужний інструмент для "обгортання" (wrapping) методів, декорування або аспектно-орієнтованого програмування. Ви можете викликати `super` у методі модуля, щоб передати керування "оригінальному" методу в класі.
- **Приклад:**

```

1  module LoggingWrapper
2      def save
3          puts "Wrapping: 'save' is about to be called..."
4          result = super
5          puts "Wrapping: 'save' has finished."
6          result
7      end
8  end
9
10 class Document
11     prepend LoggingWrapper
12
13     def save
14         puts "Executing: Saving document..."
15         true
16     end
17 end
18
19 doc = Document.new
20 doc.save
21 # Busid:
22 # Wrapping: 'save' is about to be called...
23 # Executing: Saving document...
24 # Wrapping: 'save' has finished.
25
26

```

Практична робота

1. Зовнішній ітератор для читання файлу батчами (FileBatchEnumerator)

Щоб ефективно читати великий файл, ми не можемо завантажити його в пам'ять повністю (`File.readlines`). Ми повинні читати його рядок за рядком (`File.foreach`).

Найпростіший спосіб реалізувати "зовнішній ітератор" в Ruby — це визначити метод `each` і включити модуль `Enumerable`. Якщо `each` викликається без блоку, він автоматично повертає `Enumerator`, який і є зовнішнім ітератором (дозволяє використовувати `.next`, `.rewind` тощо).

```
main.rb x
1 # Створимо тестовий файл для прикладу
2 File.write(path 'large_test_file.txt', (1..25).to_a.join("\n"))
3
4 class FileBatchEnumerator
5   include Enumerable
6
7   def initialize(filepath, batch_size) → void
8     @filepath = filepath
9     @batch_size = batch_size
10    raise ArgumentError, "File not found" unless File.exist?(@filepath)
11    raise ArgumentError, "Batch size must be > 0" unless @batch_size > 0
12  end
13
14  def each → R
15    return enum_for(:each) unless block_given?
16
17    batch = []
18
19    File.foreach(@filepath).with_index do |String line, Integer index|
20      batch << line.strip
21
22      if (index + 1) % @batch_size == 0
23        yield batch
24        batch = []
25      end
26    end
27
28    yield batch unless batch.empty?
29  end
30 end
31
```

```

31
32
33 puts "--- Читаємо батчами по 10 рядків ---"
34 # N = 10
35 iterator = FileBatchEnumerator.new( filepath 'large_test_file.txt', batch_size 10)
36
37 # 1. Використання з блоком (внутрішній ітератор)
38 iterator.each do | E batch|
39   puts "Received batch of size: #{batch.size}"
40   p batch
41 end
42
43 puts "\n--- Читаємо батчами по 7 рядків (зовнішній ітератор) ---"
44 # N = 7
45 ext_iterator = iterator = FileBatchEnumerator.new( filepath 'large_test_file.txt', batch_size 7).each
46
47 # .each без блоку повертає Enumerator
48 puts "Iterator class: #{ext_iterator.class}" #> Enumerator
49
50 # Ми можемо контролювати ітерацію ззовні
51 begin
52   loop do
53     batch = ext_iterator.next
54     puts "NEXT BATCH:"
55     p batch
56   end
57 rescue StopIteration
58   puts "--- End of iteration ---"
59 end

```

Результат:

```

C:\Ruby34-x64\bin\ruby.exe C:/Users/Admin/Coding/University/Ruby/kr/kr/main.rb
--- Читаємо батчами по 10 рядків ---
Received batch of size: 10
["1", "2", "3", "4", "5", "6", "7", "8", "9", "10"]
Received batch of size: 10
["11", "12", "13", "14", "15", "16", "17", "18", "19", "20"]
Received batch of size: 5
["21", "22", "23", "24", "25"]

--- Читаємо батчами по 7 рядків (зовнішній ітератор) ---
Iterator class: Enumerator
NEXT BATCH:
["1", "2", "3", "4", "5", "6", "7"]
NEXT BATCH:
["8", "9", "10", "11", "12", "13", "14"]
NEXT BATCH:
["15", "16", "17", "18", "19", "20", "21"]
NEXT BATCH:
["22", "23", "24", "25"]

Process finished with exit code 0

```

2. Спроекувати Report зі стратегіями форматування (Strategy Pattern)

Патерн "Стратегія" дозволяє нам визначити сімейство алгоритмів (у нашому випадку — форматерів), інкапсулювати кожен із них і зробити їх взаємозамінними. Клас `Report` (контекст) буде делегувати роботу з форматування об'єкту-стратегії.

```
1 class TextFormatter
2   def format( String title, text_lines) → String
3     output = "***** #{title.upcase} *****\n\n"
4     text_lines.each_with_index do |line, i|
5       output += "#{i + 1}. #{line}\n"
6     end
7     output += "\n***** END OF REPORT *****"
8     output
9   end
10 end
11
12 class MarkdownFormatter
13   def format( String title, text_lines) → String
14     output = "# #{title}\n\n"
15     text_lines.each do |line|
16       output += "* #{line}\n"
17     end
18     output
19   end
20 end
21
22 class HtmlFormatter
23   def format( String title, text_lines) → String
24     output = "<html>\n"
25     output += "  <head><title>#{title}</title></head>\n"
26     output += "  <body>\n"
27     output += "    <h1>#{title}</h1>\n"
28     output += "    <ul>\n"
29     text_lines.each do |line|
30       output += "      <li>#{line}</li>\n"
31     end
32     output += "    </ul>\n"
33     output += "  </body>\n"
34     output += "</html>"
```

```

35     output
36   end
37 end
38
39 class Report
40   attr_accessor :title, :text_lines, :formatter
41
42   def initialize(title, text_lines, formatter_strategy) → void
43     @title = title
44     @text_lines = text_lines
45     @formatter = formatter_strategy
46   end
47
48   def output_report
49     @formatter.format(@title, @text_lines)
50   end
51 end
52
53
54 my_data = ["First point", "Second point", "Important conclusion"]
55
56 report = Report.new( title "Monthly Report", my_data, TextFormatter.new)
57 puts report.output_report
58 puts "-----"
59
60 report.formatter = MarkdownFormatter.new
61 puts report.output_report
62 puts "-----"
63
64 report.formatter = HtmlFormatter.new
65 puts report.output_report
66

```

Результат:

```
C:\Ruby34-x64\bin\ruby.exe C:/Users/Admin/Coding/University/Ruby/kr/kr/main.rb
```

```
***** MONTHLY REPORT *****
```

1. First point
2. Second point
3. Important conclusion

```
***** END OF REPORT *****
```

```
-----  
# Monthly Report
```

- * First point
- * Second point
- * Important conclusion

```
-----  
<html>  
  <head><title>Monthly Report</title></head>  
  <body>  
    <h1>Monthly Report</h1>  
    <ul>  
      <li>First point</li>  
      <li>Second point</li>  
      <li>Important conclusion</li>  
    </ul>  
  </body>  
</html>
```

```
Process finished with exit code 0
```